

In alle staten nieuwsbrief van de stichting Staten en Stinzen
 Nummer 10 maart 2010

IN ALLE STATEN

Stinzenplanten, horti-cultureel erfgoed

De stinzenplanten staan aardig in de belangstelling. Een organisatie als Landschapsbeheer Fryslân besteedt aandacht aan deze vroeg bloeiende bol-, knol-, en wortelstokplanten. De historische plaatsen waar ze meestal groeien geven de stinzenplanten een bijzondere waarde, evenals het vaak massale voorkomen ervan. Bij cultuurhistorie denkt men vaak in eerste instantie aan gebouwen en inventaris. Op veel stateterreinen en andere historische plaatsen vormen de stinzenflora als geheel, echter óók een stuk cultuurhistorie.

In de eerste helft van de 19de eeuw werden steeds meer strakke en rechte tuinen en parken omgevormd naar de losse lijnen van de Engelse landschapsstijl, die een natuurlijk beeld oplevert. In de strakke tuinen had men de meeste stinzenplanten al in de perkjes leren kennen en men wist hoe die plantjes zich op de oude grond goed uitzaaiden; het vakmanschap van de tuinbazen uit die tijd moet niet onderschat worden. In die landschappelijke parken is men ze toen gaan gebruiken om de aanblik te verfraaien. Men werkte er ook aan om het massale beeld te creëren en te behouden.

Als wij de stinzenflora als horti-cultureel erfgoed goed willen behandelen, moeten we dus terug naar de tuinman uit de eerste helft van de 19de eeuw. Zoveel mogelijk werken met de hand, grond af en toe bewerken, lekker verspreiden door zaaien en verplanten, etc..

Het boek 'Stinzenflora in Fryslân' [isbn 978 90 330 0779 8] wijdt hier een hoofdstuk aan.

Wim Hoogendam, tuinbaas Dekema State Jelsum

De Stichting Staten en Stinzen heeft als doel de bekendheid van de staten en landhuizen in Fryslân te vergroten en het bezoek te bevorderen. Daarnaast wordt gestreefd naar een klimaat waarin behoud en beheer vanzelfsprekend is. Stichting Staten en Stinzen, Postbus 137, 8900 AL Leeuwarden 058 266 66 17 info@statenenstinzen.nl www.statenenstinzen.nl

Redactie Nieuwsbrief: Franke Doting, Rita Mulder-Radetzky, Peter Nieuwenhuijsen en Frouke Feijen (BYLD)

Vijversburg te Tietsjerk

(Groot) Vijversburg krijgt ynternasjonale alluere

Park en hûs Vijversburg by Tytsjerk sille de kommende jierren yngripend feroarje. Yn in projekt fan mear as 9 miljoen euro krijt it gehiel sa'n oppepper, dat der wolris in kulturele attraksje fan (ynter-)nasjonale alluere ûntstean kin. It jild is foar it grutste diel byelkoar.

Doe't Age Looxma Ypeij yn 1892 sûnder bern stoar, fermakke hy syn besit oan de Stichting Op Toutenburg. Dy moast der ûnder oare foar soargje dat it park Vijversburg, ek wol it Bosk fan Ypeij neamd, iepenbier tagonklik bliuwt. It park lûkt alle jierren mear as 100.000 minsken en as der in keunstútstalling hâlden wurdt, binne dat der noch folle mear.

De druk op it park wurdt stadichoan sa grut, dat besletten is it terrein net allinnich te fergrutsjen, mar ek om it hûs Vijversburg te ferbouwen oant in besikerssintrum mei útstallings en in hoarekafoarsjenning.

Yn 2005 is de earste fase fan it plan útfierd. Doe is benammen de parkearproblematyk oanpakt. Op moaie sneinen stiene de auto's om it park hinne oeral en foaral yn it paad. Der kaam in grut parkearterrein en tagelyk waard de oertún, oan 'e oare kant fan de ryksstrjitwei, ynrochte. Dat levere wer mear besikers op; yn 2005 125.000. En fan doe ôf sûnder ferkearsûnfeilige sitewaasjes.

Yn 'e twadde fase moat it park útwreide wurde mei twa stikken greide, sadat it nije park Groot Vijversburg twa kear sa grut wurdt. Dat bart troch útwreiding en fersterking fan de histoaryske parkstruktuer en troch (noch) mear keunst en kultuer yn it park te bringen.

It hûs Vijversburg, dat oant koartlyn brûkt waard troch de plysje en eins gjin funksje yn it park ferfult, is no ek oan bar. It sil restaurearre wurde en útwreide. Njonken in besikerssintrum komt der ek in binneneksposysjeromte, in teeskinkerij en in ûntfangstromte foar gruttere groepen. Utgongspunt foar de bûtenkant is de sitewaasje yn 1895: de attyk wurdt werombrocht, de bûtenblinen en de roedeferdieling yn de ruten. It ynterieur wurdt foar in part rekonstruearre nei 1895, mar de foarsjennings wurde oanpast oan de easken fan no. Sa sil de keuken modernisearre wurde, mar wol mei behâld fan de histoaryske ûnderdielen.

Lês fierder op s.2.

Leest u geen Fries? Een Nederlandse versie vindt u op onze website.

U vindt hier een keuze uit de activiteiten die dit voorjaar plaatsvinden op en rond de Friese staten. Voor informatie over openingstijden en dergelijke raadleeft u de website.

(Groot) Vijversburg (vervolg)

Ek binne der plannen foar in driuwend kultuerpoadium en wurde de kassen restaurearre. Dy kassen binne belangryk foar behear en ûnderhâld fan it park en sille útwreide wurde mei de herbou fan de âlde druvekassen. Doel is om yn alle gefallen út te groeien ta in bopperegionaal kultuertemapark. It is unyk foar Noard-Nederlân en de provinsje tinkt dat it park yn syn gehiel ien fan de grutste kulturele attraksjes fan Fryslân wurde sil. Lykas sein binne de kosten fan it hiele plan sa'n 9 miljoen euro. Yn de earste fase is foar 1,3 miljoen ynvesteard, opbrocht troch Europeeske, provinsjale en gemeentlike bydrages. Foar de twadde fase hat it even duorre ear't alle noazen deselde kant út stiene. Yntusken binne der bydrages fan Europa, provinsje en de gemeenten Tytsjerksteradiel en Ljouwert tasein. Der is noch omtrint in miljoen nedich út fûnsen en dêr wurdt, seker yn dizze ekonomysk minne tiden, hurd oan wurke.

De reginten fan de Stichting Op Toutenburg hoopje meikoarten mei de bou-aktiviteiten útein sette te kinnen.

Houkje Rijpstra

Zesde druk Geschiedenis van Oranjewoud

In maart verschijnt de 6de herziene druk van het boek Geschiedenis van Oranjewoud, door drs. Rita Mulder-Radetzky en Barteld de Vries. De eerste druk verscheen in 1989.

In 1676 heeft Albertine Agnes, prinses van Oranje, weduwe van de Friese stadhouder Willem Frederik er een zomerverblijf gesticht. Vlak na 1700 heeft de bekende hofarchitect Daniel Marot een nieuw lustslot en fraaie baroktuinen ontworpen. Na afbraak van het slot en verkoop van het terrein in 1813, verrezen twee buitenplaatsen op het voormalig stadhouderlijk bezit: huize Oranjewoud en huize Oranjestein. De neoclassicistische landhuizen met de omringende tuinen in landschapsstijl, voorts de bijbehorende boerderijen en dienstwoningen, bepalen nog steeds het dorpsgezicht. In 2004 werd over het Grand Canal bij huize Oranjewoud het museum voor moderne kunst in Friesland, Belvédère gebouwd.

In deze nieuwe druk vindt de lezer veel informatie over de laatste decenia van en uniek beeldmateriaal over Oranjewoud.

Platform Schatzenburg

Op 11 november 2009 heeft de stichting Staten en Stinzen haar jaarlijkse platformbijeenkomst voor bewoners en beheerders georganiseerd op het huis Schatzenburg. Tweede Kamerlid Rendert Algra sprak over de subsidiëring van restauraties en de mogelijke verdere categorisering van monumenten. De bijeenkomst werd bezocht door bewoners en beheerders van staten en stinzen, als ook door vertegenwoordigers van de Nederlandse Kastelenstichting en de stichting Particuliere Historische Buitenplaatsen.

Redactie

❖ Vier de lente met de StinzenStruin

Op zaterdag 10 april wordt de derde StinzenStruin gehouden. Deze vroege voorjaarswandeling combineert de vrije toegang tot enkele fraaie historische locaties in Fryslân met een excursie rond de bijzondere verhalen van de stinzenflora in Fryslân. Bezoek Dekema State in Jelsum, De Schierstins in Veenwouden, Martenatuin in Franeker en Heremastate in Joure en geniet van de bloemenpracht die de stinzentuinen bieden. Excursies om 10.00 uur en 14.00 uur. Deelname is gratis. De StinzenStruin is een initiatief van Landschapsbeheer Friesland.

Voor meer informatie: www.stinzenflorafryslan.nl

❖ Dekemastate, Jelsum

3 april - begin juni Tentoonstelling Toneelvereniging Vriendenkring

De oudste toneelvereniging van Friesland

19 juni - eind okt Expositie Mode: *Poppen in kleding van rond 1800*

4 en 5 april Pasen gesloten

10 april Museumweekend: Stinzenstruin (11 april gesloten)

17 april Groei en Bloei in alle staten: voorjaarsfair (afd. Leeuwarden 50 jaar) op Dekema State en fietstocht langs activiteiten bij de tunmanswente in Koarnjum (Martena State) en Donia State in Stiens (kinderboerderij). Toegang gratis

22 mei Kastelendag Het kasteel in zijn groene omgeving

23 mei Eerste pinksterdag gesloten

2, 4 en 5 juni Openluchtspel (www.iepenloftspul.com)

Zie voor meer informatie: www.dekemastate.nl

❖ Keramiekmuseum Prinsessehof, Leeuwarden

vanaf 14 april Oranje op keramiek.

❖ Informatiecentrum Mar en klif (Oudemirdum) en It Fryske Gea

3 april - 14.00 uur 'Stinzenexcursie' Coehoornbos o.l.v. stinzenfloradeskundige Ytsen Kooistra. In het deel van het bos achter de kerk van Wijckel is in het voorjaar een vrij rijke stinzenflora te vinden met vingerhelmbloem, bosanemoon met gevulde bloemen - de halskraaganemoon - en veel daslook, adderwortel en gewone vogelmelk.

Opgave verplicht; zie de agenda van www.marenklif.nl

❖ Uniastate - Locatietheater: FESTE de nar van Unia

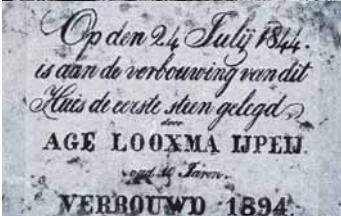
Stichting Openluchtevenementen Jellum/Bears (STOEJ) organiseert het bijzondere locatietheater 'Feste of de nar van Unia'.

Theatervoorstelling o.r.v. Pieter Stellingwerf naar 'Driekoningenavond' van Shakespeare, over het leven rond stinzen en staten.

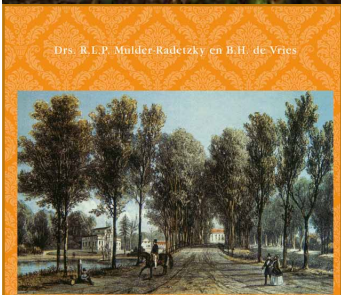
Voorstellingen: 28 (première), 30 april, 1, 5, 7 en 8 mei 2010.

Voor meer informatie: www.STOEJ.nl

en verder: www.beleeffriesland.nl/anders/kunst--cultuur/staten-en-stinzen

Drs. R.E.P. Mulder-Radetzky en B.H. de Vries

GESCHIEDENIS VAN
ORANJEWOUd